

Jan Jindřich Marek

/ 1803 - 1853 /

Preromantický básník rozcitlivělého smutku, „těžkomyslnosti“.

Jako autor historických próz měl smysl i pro vzrušené, efektní děje, i pro vyjádření vnějškových rysů dobové atmosféry.

Narodil se 4. 11. 1803 v Liblíně. Otec, povoláním učitel, pedantsky určoval životní dráhu snivého, povahově měkkého syna: plzeňskému gymnazistovi spálil básně připravené k tisku, filozofa přiměl studovat bohosloví (v Praze). Mladému seminaristovi se nezdařil úmysl vystoupit ze semináře a uprchnout do Ameriky. R. 1826 byl vysvěcen na kněze a jako kaplan a farář působil na několika místech rodného Plzeňska, naposledy v Kralovicích. Tam zemřel 3. 11. 1853.

Užíval spisovatelského pseudonymu Jan z Hvězdy. Sbírkou *Básně* (1823) připsal „druhdy mistru svému laskavému“, plzeňskému profesoru a národním buditeli J. V. Sedláčkovi. Z většiny Markových lyrických básní, psaných se vzácným smyslem pro zvukové hodnoty verše, vane rozcitlivělý smutek, hřbitovní motivy navozují představy loučení, opuštěnosti, nenávratných ztrát, a vše to se sbíhá v tklivý pocit životní marnosti, hledající úlevu ve smrti. Jako baladik psal Marek hrůzostrašné příběhy o úkladech, prokletích, pomstách, situované do pusté a děsivé přírody (*Anjelská hora*; *Umrlčí věnec*), v jeho romancích se uplatnily také látky z historie a z českých pověstí (*Horymírův skok*). Jeho pozdější vlastenecké a společenské písně byly často zhudebňovány (na text *Písně české* složil kantátu ještě i B. Smetana).

Markova elegická nota „těžkomyslnosti“ obohatila poezii českého preromantismu a s preromantickým úsilím o básnickou prózu souvisely i Markovy sentimentální povídky vydané v souboru *Konvalinky* (1824, 1828), většinou milostné příběhy z „rytířského“ prostředí nebo z časově neurčité minulosti. Povídky ve vlastním smyslu historické psal Marek ve 40. letech. Příklad W. Scotta jej vedl k vážnému pokusu věrohodně navodit zvláštní historickou atmosféru; dovedně přitom uplatnil, co mu mohlo poskytnout studium pramenů. Obdobně jako J. K. Tyl a P. Chocholoušek hledal v dějinách náměty, jimiž by se jeho historická próza naléhavě obracela k české přítomnosti, k jejímu napětí a sporům; politickým ideálem konzervativního Marka bylo středověcí, na němž by se v zájmu národní jednoty všichni sešli. Povídka z časů Jiřího Poděbradského *Jarohněv z Hrádku* (1843) zachycuje události z bouřlivé doby, kdy země bez krále je zmítána politickými a náboženskými zápasy. Se zjevnými sympatiemi líčí Jiřího z Poděbrad jako panovníka pevné ruky, který náboženské zřetele podrobuje politickým cílům, usiluje o překonání vnitřních rozbrojů, uvádí mladistvého Ladislava na český trůn, a když je sám po jeho smrti zvolen králem, obnovu-

je všude pořádek a upevňuje mír. V titulním hrdinovi povídky je zobrazen ideální statečný rytíř; k této postavě a k osudům dalších smyšlených hrdinů se připínají dobrodružné děje, záměny osob, tajuplné scény v lidomorně, na bojišti v noci po bitvě, v troskách kostela apod. Povídka *Mastičkář* (1845) z doby panování Jindřicha Korutanského kreslí rozpory mezi šlechtou, měšťanstvem a lidem, které překonává společné úsilí zbavit zemi nedůstojného panovníka a uvést na český trůn manžela Elišky Přemyslovny. V *Mastičkáři* i v *Jarohněvovi z Hrádku* má vzájemné navazování několik individuálních příběhů a spojení těchto příběhů s ději historickými podobu mozaikové skladby, kterou – jak napsal J. K. Tyl – sestavila „umělá sice, ale trochu kvapná ruka, pozor nedávajíc, zdaliž i nejmenší kousek vedle kousku dobře položí“.

Rudolf Mayer

/ 1837 - 1865 /

Předčasně zemřelý básník družiny májové. Psal melancholickou poezii vyjadřující zklamání, milostný smutek, osamocení. Do jeho reflexivních a epických básní silně pronikaly náměty sociální křivdy.

Narodil se 13. 10. 1837 na Nové Hospodě u Skránčic, která leží při silnici z Klatov do Horažďovic. Gymnázium navštěvoval v Klatovech, v městě probouzejícím se tehdy k čilému národnímu a kulturnímu životu. Práva začal studovat ve Vídni, kam byl rodinou po maturitě poslán, odjel však odtamtud brzy do Prahy (1857), živil se při pokračujících studiích kondicemi a koncipientstvím (v Praze, ve Strakoncích, v Příbrami) a krátce působil jako vychovatel v Žirči u Dvora Králové. V Praze se také sešel se spisovateli právě se ustavující básnické skupiny, vystupoval s nimi literárně a ve společném duchu národním a liberálním se účastnil v 60. letech rovněž života veřejného. Práva dokončil už s vážně narušeným zdravím a brzy po doktorátu zemřel na tuberkulózu v Loučimi u Klatov 12. 8. 1865.

Ještě před příchodem do Prahy psal Mayer verše, jaké psali v té době nastupující mladí básníci: zejména nešťastný zážitek milostný a smutek z nesouladu snů a skutečnosti byly podnětem k hořkým úvahám o životě. Sám však uveřejnil pouze malou část svých básní. Poprvé se představil v almanachu *Máj* (1858) a hned se výrazně přihlásil k tradici poezie Máchovy. Například báseň *Věčnost líčí* scénu, v níž se za divoké bouře modlí matka v úzkosti nad vinou a věčným trestem, až blesk přinese jí a dítěti smrt a zároveň boží rozhřešení. Ostatní jeho publikované cykly lyrických písní, jako byly *Znělky noční*, *Písně v bouři*, *Nešťastné přítelkyni*, sblížovaly ho pocitem zklamání a rozervanosti, to jest neuspokojenosti mladých nadějí,